

Fire godt voksne herrer oppsummerer 1970-80-90-tallet.

Historielaget hadde invitert til åpent møte under Gjerdrums kulturuker i oktober. Vi hadde utfordret fire seniorer til å fortelle om sine minner med ulike perspektiver fra 1970, -80 og -90-tallet.

Vi talte opp nesten 90 deltakere på møtet. Blant dem var bygdebokforfatter Håvard Kongsrud som mange observerte at noterte flittig under innleggene. De frammøtte fikk servert kaffe og hjemmelagde kaker fra styret i historielaget.

Følgende ble notert av undertegnede mens møtet pågikk:

Tidligere bonde Finn Stokker.

Finn Stokker fyller snart 92 år. Han har vært bonde på Søgarn Sørum. Men han fikk tidlig en hobby han brukte tid på gjennom hele livet; fotografering med framkalling av bilder på eget mørkerom. Alt på 1950-tallet skaffet han seg sist første Hasselbladkamera. Siden har det blitt fotografering i mange sammenhenger, og Finn har en fotosamling han nå stiller til disposisjon for historielaget og bygdebokkomiteen som jobber med bind 5 av bygdeboka. Finn hadde i mange år også småflysertifikat. Til og med flyfoto har han derfor i samlingen.

På møtet vårt fikk vi se en del av Finns bilder som er foreslått brukt i bygdeboka. Svigersønn Terje Sagen hjalp til med det tekniske, mens Finn fortalte. Vi fikk bl.a. se bilder fra dagliglivet på gården på Sørum. Vi fikk se bilder av de store landskapsendringene som skjedde med bakkeplaneringen på 1960, -70, og -80-tallet. Vi fikk se bilder fra Ask på 1960-tallet og feiring av 17. mai i samme tidsperiode. Dessuten hadde han med noen flyfoto fra bygda.

Da Finn var ferdig med sitt innlegg benyttet vi anledningen til å oppfordre de frammøtte til å tenke etter om også de hadde bilder liggende som kunne komme til nytte i bygdebokarbeidet.

Tidligere kommuneingeniør Per Frey Larsen.

Per er født i 1933 og altså 89 år. Synet hans er dessverre dårlig, men på tross av dette og uten notater holdt han et veldig strukturert og interessant innlegg om sin tid på det vi den gangen kalte ingeniørkontoret:

På slutten av 1960-tallet ble Per ansatt som kommuneingeniør i Gjerdrum. På denne tida var Gjerdrum i ferd med å bli en presskommune. Innbyggertallet i hadde i 1960 for første gang passert 2000. Nå var det en ny generasjon gjerdrumsokninger som trengte et tilbud om byggetomter. Samtidig var nytt lovverk på gang; f.eks. ny plan- og bygningslov, ny jordlov osv. Kommuneadministrasjonen var underbemannet.

Da Per begynte sitt virke på ingeniørkontoret var nytt kommunehus kommet på plass. Det var også bygd aldershjem, og det første boligfeltet – Solheimsfeltet – var noenlunde ferdigbygget. Ny ungdomsskole var på beddingen.

Større kommuner hadde brukt den ei tid, men i 1968 ble den nye bygningsloven innført i alle landets kommuner – også i Gjerdrum. Det kom nå krav om å utarbeide en kommuneplan. Denne skulle også inneholde en arealdel. Kommuneplanen skulle ha en varighet på 4 år før den måtte rulleres.

Planleggingen var et stort arbeid, tok lang tid, og krevde mange vurderinger fra politikerne. Det var mye diskusjon om areal, siden alle kretser av bygda ville være med på utviklingen. Likevel ble det fort enighet om at bygda vår måtte klare seg med ett sentrumsområde; nemlig Ask. En ble etterhvert også

enige om at framtidig utbygging i stor grad måtte skje langs åskanten. Utviklingen med rekkehus og blokker på Ask kom først mye seinere; fra 1000-årsskiftet.

Det var rundt 1970 stor mangel på tomter, og det var en kø av folk som ønsket å bygge seg enebolig. Skulle en satse på markedskreftene, eller skulle en styre sjøl? Gjerdrum valgte å etablere et kommunalt tomteselskap som skulle kjøpe opp og opparbeide tomter, og deretter selge de dem – først og fremst til egne innbyggere. Folk sto på lister for å få tak i tomter.

Utbyggingen startet i området rundt Nærlaus og Hungerholt. Målet var en vekst i innbyggertall på ca. 1,5% pr. år. Dette tilsvarte rundt 10-15 tomter i året. Innimellom ble likevel veksten adskillig større, uten at noen la så veldig mye vekt på dette så lenge ingeniørkontoret «hang med». Toppåret kom i 1975 da veksten var oppe i mer enn 7%.

Tomteselskapet fortsatte oppkjøp og utvikling videre inn på Grønlund og Kulsrudfjellet. Fortsatt fungerte tomteselskapet etter Pers mening bra. -Men nå økte likevel påtrykket også fra andre grunneiere som «ønsket å være med på festen». Køen av innenbygdsfolk i tomtøkø minket også etterhvert, og det var ikke lenger behov for tomteselskapet. Dette ble derfor nedlagt i 1996.

Per nevnte også utfordringene innen vann og avløp som et spennende felt. Da han ble ansatt i kommunen var vannkvaliteten i bekker og elver dårlig pga. kloakkutslipp og jordbruk. Behovet for mer og bedre drikkevann og et kommunalt kloakkrensianlegg var derfor også blant de sakene han kom borti under sin tid på ingeniørkontoret.

Tidligere kommunelege Axel Valen-Senstad.

Axel Valen-Senstad er 81 år. Han startet privat praksis som lege på Kløfta i 1971. På denne tida var både doktor Øyen på Ask og doktor Klouman i Korslund i Holter i ferd med å nærme seg aldersgrensa, og det kom derfor en del pasienter fra Gjerdrum. Kommunens hjemmesykepleier Karen Ekeberg kunne finne på å ta med seg 3-4 gjerdrumsokninger i bilen til Axels praksis på Kløfta.

Klouman var forøvrig distriktslege både i Nannestad og Gjerdrum. Det var behov for at Gjerdrum fikk sin egen, og i 1980 ble det bevilget penger til en slik stilling. Axel søkte og fikk jobben fra 1981. Axel husker at det var ganske kaotisk med papirer og journaler, og at Anne Nordli måtte bruke lang tid for å hjelpe han med å lage struktur.

Distriktslegen skulle ivareta folks helse på ulikt vis. I dette inngikk tilsyn med skolene og sjukehjem. Det gjaldt også slikt som tilsyn med vannverkene, som alle tidlig på 1980-tallet var private. Nå kom det krav om rensing og bedring av vannkvaliteten. Ask vannverk fikk renseanlegg i 1985. Ellers hadde Axel i årevis en ordning med legekollega Einar Sæves der Einar hadde tilsyn med sjukehjemmet, mens Axel hadde helsestasjonen.

Da Axel kom til Gjerdrum lå helsestasjonen i underetasjen på kommunehuset. I 1981/82 ble aldershjemmet renoverert og det ble påbygd et sjukehjem. I dette bygget ble det også tatt i bruk et legesenter med helsestasjon osv. Det ferdige anlegget og tilbudet ble ansett som svært moderne og framtidsrettet, og var et forbilde for andre kommuner.

I 1984 kom en ny kommunehelselov. Gjennom dette mistet distriktslegen en del myndighet og ble i stedet i større grad en rådgiver; bl.a. overfor politikere og kommuneadministrasjon. Dette er grunnen til Axel mener han har vært tilstede på de aller fleste kommunestyremøtene i bygda.

I 1980 hadde Gjerdrum legevakt sammen med Nannestad. Det var ingen alarmsentral; bare en (mobil)telefon. Men i 1985 ble de to kommunene tilknyttet alarmsentralen på Jessheim sammen med Ullensaker. Dette ga langt større sikkerhet for befolkningen.

Axel snakket varmt om et travelt men godt arbeidsmiljø på helsestasjonen og legesenteret. Det han kaller pasientgleden var sterk. Han snakket også om seg sjøl som barnas representant i forbindelse med helseaspektet. -Men også i helsesektoren får en fram det samme som i andre offentlige sektorer: «Det ble etter hvert mer og mer byråkrati.» Altså underforstått: Opplegget i gamle dager hadde sin sjarm og fordeler i forhold til dagens.

Axel var også flink til å krydre sin framstilling med historier. F.eks. da han kom inn på et bilverksted og umiddelbart ble gjenkjent. «Ja, håndvasken vår ikke reparert enda, men rørleggeren er bestilt», sier verkstedeieren. Axel er jo der som privatperson, og må bare si: «Bra det, meg kom jo egentlig hit bare for å spørre om å få kjøpt en liten del til bilen min.»

Tidligere lærer og rektor Rolf Alkvist.

Rolf begynte i 1971 som lærer ved Gjerdrum barneskole, som på denne tida var bygdas eneste skole. Klassene var inndelt slik at a-klassene stort sett besto av unger fra Ask-området, mens b-klassene var unger fra bygda ellers. B-klassene ble ansett som enklere å håndtere, og det var derfor «kamp» mellom lærerne om å ha disse. Rektor Berg slet på denne tida med snaue bevilgninger til skolemateriell og Rolf husker at lærebøkene var svært utslitte. I tillegg var det plassmangel, slik at undervisning også foregikk i helt aldeles uegna lokaler i kjelleren.

På denne tida var det mange endringer på gang i skoleverket. Det skulle være enhetsskole med et tilbud om tilpasset opplæring. Nye fag var på veg inn. Særlig huskes o-fag (orienteringsfag) som dreide seg om alt fra samfunnsfag til naturfag, historie og geografi. Her skulle en ikke presses inn i bestemte lærebøker, men lærerne skulle stå mer fritt med undervisningsopplegget; noe Rolf likte godt.

I 1972 var hele samfunnet preget av den forestående folkeavstemminga om EF-medlemskap. EF-kampen foregikk også på lærerværelset der fløyene var klare. Vi andre kan lett se for oss diskusjonen mellom seinere høyre-ordfører Magne Ommedal som leder på ja-siden, og Rolf som nei-mann. Da avstemmingsresultatet var klart og nei var et faktum, var det noen som hadde sendt flagget til topps på skolen. Rolf ble umiddelbart mistenkt. Men etter en «større etterforskning» viste det seg at flaggheisinga var vaktmester Wenstads verk.

I 1972 sto også Gjerdums nye ungdomsskole ferdig. Rolf ble med over hit. Skolen var bygd som en landskapsskole – stort sett uten klasserom. I likhet med de fleste andre lærerne har ikke Rolf noen gang forstått hvorfor en bygde en landskapsskole. Den ga for mye uro undervisningen. Rektor Alf Skilbrei hadde vært med å bestemme byggemåten, men også han skiftet etter hvert mening om fordelene med dette.

Av det Rolf særlig husker fra ungdomsskolen er den nye mønsterplanen fra 1987. Han anser denne tida som en gullalder da det ble innført en hel dag med valgfag. Av det Rolf syslet med ble særlig det å ta «motersykkellappen» veldig populært. Rolf underviste både i teori og praksis. På det meste var 50-60 unger i året igjennom dette kurset. Ingen strøyk; sjøl ikke de svakeste elevene. Rolf understreker også at han hadde stor støtte mht. praktiske fag fra rektor Skilbrei.

Da Skilbrei ble pensjonist overtok Norman Mills. Han innførte et system med avdelingsledere. Det skulle være en avdelingsleder på hvert klassetrinn. Dette smittet etter hvert over som en norm på andre ungdomsskoler på Romerike.

På slutten av sin karriere i Gjerdrum havnet Rolf på skolekontoret i Agroybygget; først sammen med skolesjef Farstad fram til 1995. Her var det mye å gjøre, og han måtte også vikariere som kultursjef, foruten å være skolesjef. Her endte også Rolfs karriere i Gjerdrum. Etter en konflikt med kommuneadministrasjonen sier han at han beskyldt av rådmannen for å være illojal. Han valgte derfor å slutte og å fortsette karrieren i Ullensaker i stedet. Rolf bor nå på Kløfta. Beskyldningene var nok noe Rolf

mente var svært urettferdig og som han tok tungt. Han benyttet derfor anledningen på vårt møte til å gi klart uttrykk for dette.

Østigarn Åmot

november 2022

Tor Laache